

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Навчально-науковий інститут філології та журналістики
Кафедра журналістики, реклами та PR

Реєстраційний № _____
Дата реєстрації _____

**СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МЕДІА ЗБРОЙНИХ СИЛ
УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна (дипломна) робота
здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня вищої
освіти
спеціальності «061 Журналістика»
освітньої програми «Журналістика.
Медіакомунікації»
21 Мд-Журн групи
Дутка Мар'яна-Ілона Михайлівна

Науковий керівник:
доцент кафедри журналістики, реклами
та PR, кандидат філологічних наук
Башманівський Валерій Іванович

Рекомендована до захисту
рішенням кафедри журналістики, реклами та PR
Протокол № _____ від «__» _____ 20__ р.

Зав. кафедри _____ Валерій БАШМАНІВСЬКИЙ
(підпис) (ПІБ)

Житомир – 2022

Дата захисту _____

Результати захисту

Оцінка за національною шкалою	Кількість балів за 100 бальною шкалою	ECTS

Голова ЕК _____

Члени ЕК _____

Секретар ЕК _____

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАПРОСТОРУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	9
1.1. Виникнення і сутність формування військової журналістики України	9
1.2. Сучасний стан та тенденції розвитку медіа збройних сил України.	15
1.3. Специфіка творення військового медіапростору та його правові засади	23
Висновки до розділу I.....	26
РОЗДІЛ II. МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДІА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	28
2.1. Вибір та опис методів дослідження	28
2.2. Методи дослідження (їх характеристика, критерії відбору й адекватність об'єкта дослідження)	29
2.3. Етапи та матеріали дослідження українських військових ЗМІ	31
Висновок до розділу II.....	34
РОЗДІЛ III. УКРАЇНСЬКІ ПИТАННЯ У ВІЙСЬКОВОМУ МЕДІАПРОСТОРІ.....	35
3.1. ЗМІ збройних сил України, їх значення у формування національної свідомості.....	35
3.2. Функції медіа збройних сил України	42
3.3. ЗМІ як окремі інструмент ведення інформаційної війни	48
Висновки до розділу III	52
РОЗДІЛ IV. ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ – ЕМПІРИЧНИЙ ВИМІР.....	53
4.1. Емпірична модель військової журналістики збройних сил України	53
4.2 Медійний імідж збройних сил України, перспективи розвитку (контент- аналіз).....	58
Висновки до розділу IV	61

ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	65
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Нині засоби масової інформації впливають на формування політичної, економічної й соціальної сфери, оскільки виступають основним джерелом отримання інформації та каналом зв'язку між владою та громадянами будь-якої країни.

Вивчення стану медіасфери України, особливо в умовах військового конфлікту та політико-економічної кризи, стає однією з передумов ефективного подолання негативних явищ і започаткування позитивної динаміки формування позитивного іміджу збройних сил України. Що, у першу чергу, впливає на збільшення обороноздатності української армії.

У кризові періоди, війну та економічну кризу, населення є психологічно вразливим, саме тому ЗМІ й соціальні мережі виступають, не лише інформаторами для суспільства, а й можуть використовуватися як ефективні інструменти стратегічної комунікації між суспільством та державою, оскільки їх можливості дозволяють не лише транслювати інформацію на широкі маси, але й забезпечують можливість зворотного зв'язку, що дозволяє швидко реагувати на виклики та оперативно корегувати стратегію вибудовування комунікації.

З вище зазначеного, можемо виокремити необхідність вивчення української військової журналістики, яка нагромаджує різні форми впливу на реципієнта. Адже у сучасних ЗМІ формується велика кількість нових засобів впливу на маси, без вивчення яких буде неможливо створювати якісні матеріали та контент.

Об'єкт дослідження є військовий медіапростір України.

Предметом дослідження виступає потенціал української військової журналістики. А також, специфіка творення військового медіапростору й формування медійного іміджу збройних сил України.

Метою дослідження є визначити становлення і розвиток медіа збройних сил України. Окреслити потенціал розвитку української військової журналістики.

Реалізація поставленої мети зумовила виконання таких **завдань**, як:

- визначити теоретико-методологічні основи формування ЗМІ збройних сил України (Розділ 1);
- окреслити прагматичний аспект функціонування ЗМІ у військовій сфері (Розділ 1);
- дослідити специфіку творення військового медіапростору (Розділ 1);
- обрати методологію та методи дослідження медіа збройних сил України (Розділ II);
- визначити значення ЗМІ української армії у формування національної свідомості (Розділ III).
- описати мобілізаційну функцію ЗМІ (Розділ III).
- виокремити українську пресу в контексті світового медіапростору (Розділ III).
- визначити потенціал української військової журналістики (Розділ IV);
- створити емпіричну модель військової журналістики збройних сил України (Розділ IV);
- надати визначення медійному іміджу збройних сил України, перспективи розвитку (Розділ IV);
- Визначити потенціал військової журналістики: вплив на маси, формування патріотизму (Розділ IV).

Методи дослідження

Загальнонаукові методи:

Традиційний аналіз — для інтерпретації та тлумачення змісту використаних джерел інформації, перетворення первісної форми цієї інформації в необхідну дослідницьку форму.

Дедукція — для переходу від знання загальних закономірностей.

Узагальнення – для кінцевих висновків на основі дедуктивних міркувань.

Конкретно наукові методи:

Теоретичні:

— Історичний для опрацювання даних про розвиток військової журналістики;

— логічний метод – для усунення суперечностей й викладу в послідовній формі історичного процесу.

Емпіричні:

— спостереження за розвитком військово медіапростору.

Наукова новизна, полягає в тому, щоб у даному науковому дослідженні розкрити потенціал військової журналістики, описати вплив ЗМІ на формування національної свідомості та позитивного іміджу збройних сил України.

Під час проведення теоретичної й практичної складової наукового дослідження було визначено, тематику та засоби впливу на реципієнтів які використовуються у сучасних ЗМІ та соціальних мережах. Також на основі проведених досліджень було з'ясовано основні недоліки, конфлікти та можливості створення іміджу збройних сил України.

Практичне значення. Отриманні результати дослідження можуть використовуватися для створення стратегічної побудови ефективні інструменти комунікації між суспільством та державою. А також,

Структура роботи. Наукова робота складається з вступної частини, чотирьох розділів, які мають по три підрозділи, висновків, списку використаної літератури та додатків.

ВИСНОВКИ

На основі теоретичного узагальнення й практичного розв'язання актуальної проблеми дослідження «становлення і розвиток медіа збройних сил України» були зроблені такі висновки:

1. Визначено теоретико-методологічні основи формування ЗМІ збройних сил України. Виокремлено ряд передумов виникнення та формування військового медійного простору, а саме: економічні, політичні, технічні та культурні. Зазначимо, що на розвиток військових ЗМІ вплинули зміни у суспільному устрої українців, спосіб життя суспільства поступово змінюється та тяжіє до інформатизації великих мас населення. Потреба отримувати інформацію, яка стосується політики, економіки чи культурних подій стала нагальною для багатьох громадян країн які розвиваються.

2. Проаналізовано науково-методичну літературу з порушеної проблеми. З'ясовано, що питаннями щодо вивчення розвитку тенденцій медіасфери України у площині військової справи займалися такі науковці, як: А. Марущак, В. Ковалевський та Ю. Бриль; історію становлення й передумовами виникнення військової преси України вивчали: В. Владиморов, Г. Кривошея, О. Богуславський, С. Горвалов і Ю. Романишин; перспективи військової журналістики досліджували: В. Лубчак О. Бухтатий, С. Горвалов, Т. Гиріна та ін. Зазначимо, що усі перелічені дослідники намагалися провести аналіз тенденцій розвитку й визначити перспективи та загрози військової журналістики для врегулювання політичної, економічної й суспільних систем України.

3. Досліджено сучасний стан та тенденції розвитку медіа збройних сил України. Виявлено тенденцію розвитку сучасних засобів масової інформації, яка пов'язує їх з розумінням масової інформації й комунікації, як окремого, елементу суспільства. З однієї сторони ЗМІ є інструментом поширення інформації, створення і підтримання національної ідеї та певних

політичних поглядів, а з іншого боку ЗМІ мають інформувати, не впливаючи на реципієнта (що майже не можливо).

Зазначимо, що військовий медіапростір є залежним від політичного та економічного становлення держави та формується на суспільних відносинах, які залежні від інформації. У сфері військового медіапростору створення та впровадження новітніх технологій сильно впливає на розвиток преси, телебачення, радіо та ін., а Інтернет мережа, впливає на швидке забезпечення та передачу інформації. Проте військова медіасфера України регулюється інформаційним правом, що зумовлю певну фільтрацію матеріалів на військову тематику.

4. Обрано методологію та методи дослідження медіа збройних сил України. А також, визначено правові засади формування військового медіапростору. провівши аналіз чинного законодавства України, можемо зазначити, що сьогодні за законодавчим державним регламентом досить багато уваги приділяється забезпеченню гарантій для якісної роботи журналістів та інших працівників ЗМІ. Створено перелік акредитацій журналістів як і працюють в установах та різних організаціях. Також узаконено діяльність журналістів, які мають доносити до суспільства суспільно важливу інформацію.

Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів або ж переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику тягне за собою відповідальність згідно із законами України.

5. Визначено значення ЗМІ української армії у формування національної свідомості. Аналіз сучасних ЗМІ показав, що через воєнний стан в Україні сформувався медійний дискурс щодо військової тематики та діяльності ЗСУ. Більшість ЗМІ почали розкривати теми Збройних Сил України з позитивної сторони, що збільшують потенціал образу військового. Велика кількість новин стосовно подвигів українських військових сприяють на формування патріотизму та національної свідомості. Проте, набірне

транслявання військової інформації, може призвести до депресивного стану суспільства.

6. Створено емпіричну модель військової журналістики збройних сил України. Було визначено динамічне зростання відродження української армії, що спровокувало потребу у створенні позитивного іміджу ЗСУ в українському та світовому інформаційному просторі.

Сучасні українські ЗМІ намагаються розкрити тематику військової сфери для широких мас, а також торкаються питань структуризації та технічного забезпечення української армії. Такі повідомлення мають позитивний вплив на формуванні позитивного образу ЗСУ та розкривають потенціал розвитку військового інституту завдяки засобам масової інформації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Stults R. Media Space. Xerox PARC, 1986. 287 p.
2. Агаєв Н. Національно-патріотична підготовка особового складу Збройних Сил України. Київ: НДЦГП ЗСУ. 2019. URL: <https://issuu.com/ndcgpzsu1/docs/> (дата звернення 08.12.2022).
3. АрміяInform: веб сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%80%D0%BC%D1%96%D1%8FInform> (дата звернення 02.11.2022).
4. Балабін В. В., Замаруєва І. В. Концептуальні засади захисту системи інформаційно-аналітичного забезпечення завдань інформаційної боротьби як складової воєнної безпеки. *Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*, 2009. №22. С. 30-33.
5. Вайшенберг З. Журналістика та медіа : довідник ; за загал. ред. В.Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. К.: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси. 2011. 529 с.
6. Військова цензура у питаннях і відповідях». Онлайн зустріч з медіа юристами. *Платформа прав людини*. URL: <https://www.ppl.org.ua/vijskova-cenzura-u-pitannyaх-i-vidpovidyah-onlajn-zustrich-z-media-yuristami.html> (дата звернення 07.12.2022).
7. Військове телебачення України. URL: <https://www.youtube.com/@ctrstvua> (дата звернення 02.11.2022).
8. Військовий кур'єр України. веб-сайт. URL: <https://mil.co.ua/> (дата звернення 04.12.2022).
9. Голованова Н. Медіапростір в умовах формування та реалізації державної інформаційної політики. Івано-Франківськ :Івано-франківський нац. технічний університетнафти і газу. 2021. С. 22-30.
10. Гореласов С. І., Богуславський О. В., Романишин Ю. А. Військова преса України : підручник. Запоріжжя: Запорізький інст.. держ. та муніцип. управ. 2004. 472 с.

11. ГСТУ 29.3-200. Газети. Поліграфічне виконання. Загальні технічні вимоги. [Чинний від 2000-07-01]. URL: <https://mir.zavantag.com/fizika/959710/index.html> (дата звернення 05.12.2022).
12. Данілов, В. Особливості формування іміджу Збройних Сил України. *Політичний менеджмент*, 2009. № 5(38). С. 88-95.
13. Довгаль С. А. Медіапростір як соціальний простір медіафілософії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / С. А. Довгаль. – Дніпропетровськ. 2012. 25 с.
14. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. [Чинний від 2017-07-01]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 42 с.
15. ДСТУ 3772-98. Оригінали для поліграфічного відтворення. Загальні технічні вимоги. [Чинний від 01-01-99]. URL: https://openarchive.nure.ua/bitstream/document/12371/1/Dovidnik_DSTU_VPS.pdf (дата звернення 05.12.2022).
16. Енциклопедія бібліотека української літератури URL: <https://www.ukrlib.com.ua/dic/show.php?w=157> (дата звернення 03.08.2022).
17. Єнін, М. Ідеологічні форми та ціннісні модифікації патріотизму української молоді (на основі аналізу модернованих групових дискусій). *Ідеологія і політика*. 2018. № 2. С 61-93.
18. Закон України «Про авторське право і суміжні права» : за станом на 14. 10. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення 06.12.2022).
19. Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» : за станом на 03. 07. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-вр#Text> (дата звернення 05.12.2022).

20. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» : за станом на 19. 04. 2014. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12> (дата звернення 05.12.2022).

21. Закон України «Про інформацію» : за станом на 16. 07. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення 08.12.2022).

22. Закон України «Про стандартизацію» : за станом на 01. 12. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text> (дата звернення 08.12.2022).

23. І. Мудра Інструменти інформаційної війни проти України в інтернет-змі. *Вісник. Журналістські науки*. № 1. 2017. С. 42-47.

24. Ковалевський В. Сучасний стан і тенденції розвитку медіа-сфери України. *Політична комунікація*, 2009. № 5. С. 109-119.

25. Костенко Ю., Малюга В. Формування іміджу Збройних Сил України: проблеми та перспективи. *Вісник Національного університету оборони*. 2018. № 3. С. 213-219.

26. Кринець Л. О. Аксиологічні аспекти патріотизму в контексті соціального управління: монографія. 2013. К. : Поліграфічний центр НУОУ. 320 с.

27. Кротюк В. Сучасні концепції дослідження патріотизму. *Вісник Національного університету*. № 5. С. 50–58. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/filosof/filosof_19.pdf (дата звернення 08.12.2022).

28. Медіаімідж Збройних Сил України у формуванні патріотизму молоді: перспективи та конфлікти URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/45785> (дата звернення 02.10.2022).

29. Мина Ж., Керенвич Л., Гаранько С. Історія становлення та особливості сучасного розвитку і безпеки військової журналістики в Україні. URL: https://www.researchgate.net/publication/328772697_Istoria_stanovlenna_ta_osob

livosti_sucasnogo_rozvitku_i_bezpeki_vijskovoї_zurnalistiki_v_Ukraini (дата звернення 08.12.2022).

30. Мід Дж. Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. К.: Український Центр духовної культури, 2000. 416 с.

31. Міністерство оборони України : веб-сайт. URL: <https://www.mil.gov.ua/multimedia/vijskovi-zmi.html> (дата звернення 02.11.2022).

32. Осмолівська А. Політика формування іміджу України в інформаційному. Вінниця : Вид-во «Вежа», 2015. 125 с.

33. Партико З. В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації : навч. посібн. Київ : Видавництво Ліра, 2017. 232 с.

34. Передумови виникнення журналістики. URL: <https://studfile.net/preview/5083106/page:4/> (дата звернення 07.12.2022).

35. Підмогильна Н. В., Наурузов А. Р. Українська військова преса: відповідність часу. *Communications and Communicative Technologies*, 2019. № 19. С. 62-69.

36. Пропаганда, що таке та хто такі пропагандисти. URL: <https://termin.in.ua/proprahanda/> (дата звернення 05.12.2022).

37. Рось А. О., За-маруєва І. В., Петров В.Л. Концептуальні засади моделювання інформаційної боротьби. *Наука і оборона*, 2000. № 2. С. 47-53.

38. Стефонович А. Медіаімідж Збройних Сил України у формуванні патріотизму молоді: перспективи та конфлікти. 2021. с. 121.

39. Флот України. Дивна інформаційна війна (укр.). *Радіо Свобода*. (дата звернення 08.12.2022).

40. Штромайер Г. Політика і мас-медіа : пер. з нім. А. Орган. –К.: Вид. дім «Киє-во-Могилянська академія», 2008. 303 с.

41. Яковчук В. С. Інформаційні війни в сучасному світі URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/7424/1/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%20%D0>

%B2%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%
D0%BC%D1%83%20%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96.pdf (дата
звернення 06.12.2022).

АНОТАЦІЯ

Сучасні ЗМІ (у тому числі і військові медіа) формують велику кількість нових засобів впливу на маси, без вивчення яких неможливо створювати якісні матеріали та контент. А тому за об'єкт дослідження було взято військовий медіапростір України. Предметом дослідження виступає потенціал української військової журналістики. А також, специфіка творення військового медіапростору й формування медійного іміджу збройних сил України. Метою дослідження є визначити становлення і розвиток медіа збройних сил України. Окреслити потенціал розвитку української військової журналістики. Реалізація поставленої мети зумовила виконання таких завдань, як: визначення теоретико-методологічних основ формування ЗМІ збройних сил України; окреслення прагматичного аспекту функціонування ЗМІ у військовій сфері; дослідження специфіки творення військового медіапростору; вибір методів для дослідження медіа збройних сил України; визначення значення ЗМІ української армії у формування національної свідомості, тощо.

На основі теоретичного узагальнення й практичного розв'язання актуальної проблеми дослідження «становлення і розвиток медіа збройних сил України» були зроблені такі висновки: визначено теоретико-методологічні основи формування ЗМІ збройних сил України. Виокремлено ряд передумов виникнення та формування військового медійного простору, а саме: економічні, політичні, технічні та культурні. Зазначимо, що на розвиток військових ЗМІ вплинули зміни у суспільному устрої українців, спосіб життя суспільства поступово змінюється та тяжіє до інформатизації великих мас населення. Потреба отримувати інформацію, яка стосується політики, економіки чи культурних подій стала нагальною для багатьох громадян країн які розвиваються. Визначено значення ЗМІ української армії у формування національної свідомості. Доведено, що більшість ЗМІ почали розкривати теми Збройних Сил України з позитивної сторони, що

збільшують потенціал образу військового. Створено емпіричну модель військової журналістики збройних сил України. Було визначено динамічне зростання відродження української армії, що спровокувало потребу у створенні позитивного іміджу ЗСУ в українському та світовому інформаційному просторі.

Сучасні українські ЗМІ намагаються розкрити тематику військової сфери для широких мас, а також торкаються питань структуризації та технічного забезпечення української армії. Такі повідомлення мають позитивний вплив на формуванні позитивного образу ЗСУ та розкривають потенціал розвитку військового інституту завдяки засобам масової інформації.

ANNOTATION

Modern mass media (including military media) form a large number of new means of influencing the masses, without studying which it is impossible to create quality materials and content. That is why the military media space of Ukraine was taken as the object of the study. The subject of the study is the potential of Ukrainian military journalism. And also, the specifics of creating a military media space and forming a media image of the armed forces of Ukraine. The purpose of the study is to determine the formation and development of the media of the armed forces of Ukraine. Outline the development potential of Ukrainian military journalism. The realization of the set goal determined the fulfillment of such tasks as: determination of the theoretical and methodological foundations of the formation of mass media of the armed forces of Ukraine; delineation of the pragmatic aspect of mass media functioning in the military sphere; study of the specifics of creating a military media space; selection of methods for media research of the armed forces of Ukraine; determining the importance of the mass media of the Ukrainian army in the formation of national consciousness, etc.

On the basis of the theoretical generalization and practical solution of the actual problem of the study "formation and development of the media of the armed forces of Ukraine", the following conclusions were made: the theoretical and methodological foundations of the formation of the mass media of the armed forces of Ukraine were determined. A number of prerequisites for the emergence and formation of the military media space are highlighted, namely: economic, political, technical and cultural. It should be noted that the development of military mass media was influenced by changes in the social structure of Ukrainians, the way of life of society is gradually changing and tends towards informatization of large masses of the population. The need to receive information related to politics, economy or cultural events has become urgent for many citizens of developing countries. The significance of the mass media of the Ukrainian army in the formation of national consciousness has been determined. It has been proven that the majority of mass media began to reveal the topics of the Armed Forces of Ukraine from a positive side, which increase the potential of the image of the military. An empirical model of military journalism of the armed forces of Ukraine has been created.

Modern Ukrainian mass media try to reveal the topics of the military sphere to the masses, and also touch on the issues of structuring and technical support of the Ukrainian army. Such messages have a positive effect on the formation of a positive image of the Armed Forces and reveal the potential for the development of the military institute thanks to mass media.